Aurelia Codreanu-Bârsanu

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND APROXIMAREA LINGVALĂ

Omul în activitatea sa lingvală poate denumi inexact, vag, imprecis, aproximativ diverse elemente sau fragmente ale realității, „fructificând" astfel fenomenul aproximării, care se manifestă atât în plan semantic, pragmatic, cât şi în cel funcțional, fiind prezent în toate nivelurile lingvale şi în toate circumstanțele de funcționare a limbii.

Majoritatea cercetătorilor care au manifestat interes față de fenomenul aproximării lingvale au avut ca punct de plecare termenul matematic „aproximația" (lat. approximare – „a se apropia"), termen care înseamnă „exprimarea aproximativă a unor mărimi" (6, p.49) sau „evaluare, apreciere aproape exactă a unei mărimi, a unei situații" (1, p. 110), dar şi termenul „aproximativ", relativ recent introdus în uzul lingvistic, care se utilizează mult mai rar, comparativ cu fenomenul propriu-zis, aplicat în aproape toate domeniile de cunoaştere.

Aproximarea constă în posibilitatea ca un cuvânt, o expresie, un enunț să aibă cel puțin două „interpretări" adevărate sau aşa-zise două valori de adevăr. De exemplu, expresia *aproximativ treizeci* poate avea cel puțin două „tălmăciri": *douăzeci şi nouă* şi *treizeci şi unu*.

Menționăm că aproximarea lingvală înglobează şi noțiuni precum ezitarea, atenuarea, imprecizia, nederminarea, fluctuarea etc. În această ordine de idei, cercetătoarea Rodica Zafiu sesizează confuzia ce se creează în plan terminologic, afirmând, în consecință, că: „aceleaşi fenomene sunt adesea caracterizate prin termeni ca vag, imprecis, aproximativ, ambiguu"[1] (3, p. 364). Cu scopul de a evita o atare confuzie, precizăm că prin **aproximativ** concepem tot ceea ce nu implică o stabilire exactă a valorii unei mărimi, a valorii de adevăr a unei afirmații.

Aproximarea este o categorie lingvală ale cărei efecte se simt în plan pragmatic. De multe ori, termenul aproximat „transmite" mai mult decât cel exact, defineşte clar o stare de spirit, evită anumite confuzii, ambiguități, iar vorbitorul are certitudinea că tocmai acesta este cel „corect", exact, relevant în planul transmiterii mesajului. Cf.: *„Am cutezat mai deunăzi să dau nume noului anotimp născocit nitam-nisam de natură, această mizerie nici laie, nici bălaie dintre o primăvară nevenită şi o vară neîncepută, ceva aducînd mai degrabă a toamnă, dar vai! – nu rezolvi nimic cu* ***şmecherii lexicale****…*" (T, 19.04.02, p. 10); „*Acestea ... să le numim infirmități – deşi nu e prea corect – sunt supracompensate de sensibilitatea şi rezoluția extraordinară a simțului auditiv*" (Popescu, p. 151); „*Nu găseam un cuvînt nimerit. Vroiam să aleg un cuvînt care să spună exact ceea ce vroiam să spun eu. Dar exact... Un cuvînt exact…*"

(Eliade, p. 145); „*…nu pot preciza numele sentimentului care mă torturează: milă, jenă, nostalgie. Poate şi puțină linişte…*" (Popescu, p. 25).

[1] Acest şir poate fi completat cu următorii termeni: confuz, ezitant, nesigur, echivoc, oscilant, fluctuant etc.

BDD-A6583 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:33 UTC)

Fiecare limbă posedă un „arsenal" de mijloace lingvale pentru exprimarea uneia sau alteia dintre categoriile existente în limba dată[1]. Pentru exprimarea aproximării, diverse limbi, în situații de comunicare similare, pot utiliza variate mijloace lingvale, care fac parte din diferite nivele ale sistemului limbii. Firește, unele dintre aceste modalități de exprimare a aproximării printr-un cuvânt, printr-o îmbinare de cuvinte sau printr-un alt mijloc, pot, într-o măsură mai mare sau mai mică, tipologic, să coincidă în diferite limbi, dat fiind faptul că „din punct de vedere semantic limbile nu se deosebesc atît de profund" (7, p. 98).

Aproximarea ca şi categorie semantico-funcțională are un caracter universal şi o funcționalitate extinsă în toate stilurile limbii. Astfel, gama de nuanțe semantice este destul de vastă, completând golurile în exprimare şi în descrierea diverselor stări de spirit, care, de altfel, se pare, sunt cele mai dificil de redat. Vorbitorii utilizează diverşi aproximatori care, indubitabil, completează „golurile" în procesul de denominare. Astfel, crearea diverselor mijloace de exprimare a aproximării lingvale este, oarecum, posibilă, datorită capacității vorbitorului de a descoperi analogii în baza similitudinilor, facilitând actul de denominare aproximativă. Confruntând entitățile noi, necunoscute, cu cele cunoscute deja, vorbitorul, prin analogie, stabileşte între ele asemănări. Realiile pot fi comparate între ele conform mai multor criterii: aspect, formă, culoare, utilitate etc., iar, actualizând anumite cunoştințe şi atestând un semn comun, „oamenii denumesc lucrurile noi pentru ei cu elemente ale vocabularului cunoscut" (2, p. 11).

La baza „apariției" acestui fenomen atât de răspândit se află atât factori extralingvali, cât şi lingvali, enumerați în continuare, fără a se ține cont de nişte principii de clasificare:

– perceperea vagă a realiilor: „ *Avea senzația că uneori acestuia îi scădea brusc tensiunea*, *nu cea sufletească*, *tensiunea propriu-zisă*, *cădea într-un fel de somnolență*, *probabil cu dureri de cap şi cu momente de enervare*, *din senin*…" (Sorescu, p. 81);

– descrierea însuşirilor: „*Am deschis uşița înroşită a sobei şi am privit fascinat, multă vreme*, *flăcările verzui-gălbui-albăstrui*, *arlechineşti*, *care se jucau acolo*…." (Cărtărescu, p. 9);

– fixarea cantităților: „*A ieşit puțin prin tîrg*, *un ceas-două pe zi*…." (Rebreanu, p. 125);

– definirea entităților abstracte: „…*şi-ncerca acum un fel de voluptate pe care o ai cînd îți reuşeşte ceva. Adică:* „*Ia uite ce bine merg toate!*" (Sorescu, p. 244);

– informarea incompletă versus denotat: „*Parcă am citit odată ceva, o notiță, despre un film în care oamenii îşi cumpărau crini ca să se apere de o teamă contagioasă*" (Paler, 103);

– exprimarea voalată: „*Aşa cum arăta Twain*, *minciuna a devenit pentru noi o chestiune de maniere*" (D, 22-28 august, 2003, p. 9);

– stabilirea „statutului" unei persoane: „*Destul de des*, *omul e un fel de romancier ratat al propriei sale vieți*" (Paler, 76);

– încadrarea într-o tipologie „clasică" de personaje: „… *avea o figură cu totul aparte, de egiptean îmbălsămat, un fel de Tutankamon în ploaie*" (Sorescu, p. 141);

– personalitatea vorbitorului, felul de a se exprima: „*Tenisul e un ritual cu măşti, băiete, o artă a plictisului, ca să mă exprim aşa*" (Popescu, p. 59);

– intenția vorbitorului de a ironiza, de a fi sarcastic: „*Noi ne-am pomenit într-o lume nouă – nici tu rus, dar nici român, nici duşman, dar nici prieten – un fel de oameni de*

[1] Amintim, în acest sens, că aproximarea este o categorie care apare independent de context, aflîndu-se în diverse raporturi cu alte categorii de tipul: nederminarea, determinarea, gradarea, modalizarea, probabilitatea etc.

BDD-A6583 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:33 UTC)

care nu te puteai apăra, *pentru că nu te atacau direct ca să ai motive să te aperi*, *oameni pentru care nu existau legi*" (T, 12.04.2002, p. 15);

– obținerea efectelor stilistice (eufemisme, expresii tabu): „*– Ai dreptate… atunci se fuma trabuc*, *nargilea… naiba mai ştie ce… ori nu se fuma deloc* (Sorescu, p. 423); „*…şi-mi făcu un semn*, *fluturîndu-şi degetele la tîmplă*, *adică eram cam tralala!*" (Preda, p. 124).

Acestea sînt unele dintre cele mai generale situații tipice care condiționează apariția nominației aproximative, în procesul căreia realiile pot fi denumite aproximativ. Aşadar, prin aproximare lingvală se concepe realizarea în vorbire a aspectului individual, dar esențial, al funcției limbii – funcția denominativă. Aproximarea sau nominația aproximativă este o componentă indispensabilă a funcției denominative a limbii, având un rol decisiv în activitatea lingvală a omului. De fapt, aproximarea în calitatea ei de categorie lingvală transformă limba într-un mijloc de comunicare mai eficient, extinzând potențialul ei denominativ, făcînd posibilă denominarea aproximativă a realiilor, exprimată prin diverse mijloace, fapt confirmat de exemplele ce urmează în care sunt aproximate aproape toate componentele propoziției. De exemplu: „*Un țipăt, un fel de rîcîit obraznic, îi sparge timpanul*" (Popa, p. 10); „*Războiul m-a smuls din mijlocul cărților, de la Universitate, unde aproape pierdusem contactul cu viața reală*" (Rebreanu, p.9); „*Un cretin foarte inteligent acest Savin. Acum purta un soi de pulovăr subțire*, *pe gît*, *care-i dădea un aer de scriitor*, *sau mai curînd de écrivain…*" (Cărtărescu, p. 22); „*La mare am cunoscut un textier brunet*, *înalt*, *spătos*, *tip bine şi nu era deloc tîmpit… ca om era cam alunecos*, *cam pervers*" (Țugui, p. 93); „*Totodată*, *observă că la peste o sută de metri*, *cam la celălalt capăt al viaductului*, *ceva se mişcă totuşi. E semn de viață*" (Popa, 99).

În exemplele date sunt exprimate aproximativ cantități, calități, însuşiri, caracteristici, acțiuni, stări, fenomene etc., fapt ce ne permite să conchidem că, efectiv, câmpul semantico-funcțional al aproximării lingvale înglobează mai multe microcâmpuri, constituind o tipologie[1]:

– microcâmpul aproximării lingvale cantitative numerice: cam…, circa…, aproximativ…, aproape…, mai mult de…, mai puțin de… etc.: „*Locotenentul de husari clocotea de revoltă că bătălia, în care au pierit peste două mii de oameni nici măcar n-a fost pomenită în comunicatele de război*" (Rebreanu, p. 76);

– microcâmpul aproximării lingvale cantitative non-numerice: o mulțime de…, o puzderie de…, o groază de…, o mână de…, ciorchine de (cuvinte), multe-multe, „*…sînt apoi săptămînile sau lunile*, *nici eu nu mai ştiu bine cît am stat împreună cu Eleonora aici…*" (Paler, p. 24);

– microcâmpul aproximării lingvale calitative (a însuşirilor): cât de cât, puțin, mult, destul de…, un pic mai…, nici…, nici…, ceva între… şi…, cam, aproape etc.: „*Stau pe această bancă făcută din şipci de lemn şi vopsită într-o culoare nedefinită*, *ceva între galben şi maro…*" (Paler, 78);

– microcâmpul aproximării lingvale substantivale: un fel de…, un soi de…, un gen de…, lucru, chestie, chestiune, asemenea…, ceva ce aduce a…, ceea ce seamănă cu…, asemenea…, ceva de genul…, aşa-zis… etc.: „*Lumina o împrăştie un soi de licurici uriaşi, astfel distribuiți încît nu există propriu-zis niciun colț de întuneric…*" (Țugui, p. 249); „*Moartea*, *ehe*, *e aşa o chestie*, *ce nu se întreabă*, *ca să nu fii întrebat*" (Preda, p. 29);

– microcâmpul aproximării lingvale verbale: aproape, cam, atât de…, parcă, poate, probabil etc.: „*Dar liniştea se cam lungeşte. Şi se ştie că uneori poate deveni la fel de*

[1] Această tipologie nu este una definitivă şi completă.

BDD-A6583 © 2010 Academia de Ştiințe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:33 UTC)

asurzitoare ca şi zgomotul. E ca şi cum totul în jur s-ar deda pieirii. Ceva aduce a pustiu, a gol" (Popa, p. 90);

– microcâmpul aproximării lingvale spaţiale: undeva, pe lângă…, mai departe de…, mai aproape de…, nu mai ştiu pe unde, ceva mai încolo, cam tot acolo etc.: „*Priveliştea rîului şerpuitor se deschise pe zeci şi poate sute de km*…" (Popa, p. 131);

– microcâmpul aproximării lingvale temporale: pe la…, aproape de…, între… şi…, de vreo…, nu mai ştiu când, de pe la… până pe la…, cam de … ori, la nici… de când, de prin…, la nici…, ani(zile, ani) în şir, săptămâni, ani etc.: „…*La început a crezut că tu o pui la cale, dar în ultima vreme, cam de prin toamnă, dacă ai văzut-o o dată sau de două ori*" (Preda, p. 293);

– microcâmpul aproximării lingvale modale: cam, aproape, de parcă, ca şi cum, probabil, pesemne, poate, mai ştiu eu…, după cum se pare, cam aşa ceva, ca şi când… etc.: „*Mai departe păşeşte aproape pe vîrfuri*, *cu respiraţia*, *ca şi cum ar fi aflat deodată că în jur mişună şerpii*" (Popa, p.199); „*Parcă se trezi*, *expresia i se schimbă într-un fel*, *aş zice*, *spectaculos*, *cu buzele întredeschise*, *trase îndelung aer şi expiră parcă uluitor*…" (Preda, p. 319).

Exemplele de mai sus sunt relevante în definirea statutului semantico-funcţional al aproximării lingvale, prezentând doar unele dintre mijloacele de exprimare a acestei categorii. Evident, aproximatorii, „conectori liberi şi impliciţi" (5, p. 29), „omonime morfologice ale adverbelor şi prepoziţiilor" (4, p. 102), funcţionează în limbă în calitatea lor de exponenţi sinonimici ai sensului general al aproximării.

Aproximaţia lingvală condiţionează apariţia unor inovaţii lexicale, care, firește, devin mostre „inedite", captivând cititorul. Astfel, aproximări lingvale de tipul: „*Exista un fel de a minţi, un fel de* «*găinărie*» *psihiatrică sau b o r d e r l i n e am spune din prudenţă excesivă, care se poartă astăzi*" (D, 22-28 august, 2003, p. 9); „*Şi uite-aşa America o să fie din ce în ce mai mult un fel de USA: Uniunea Sovietică Ailaltă*" (AC, 13-19 mai, 2009, p. 24); „*OSCE a devenit un fel de paratrăsnet, care absoarbe criticile*…" (T, 21.05.02, p. 6); „*Opera lui Homer funcţiona ca un fel de Biblie,* «*hrană morală*» *a copilului naiv ori* «*ambrozie*» *a sufletului adult*" (RL, 17-23 septembrie, 2003, p. 9) pot fi uşor încadrate în clasa ocazionalismelor[1]. Aceste structuri „inedite", „creaţii" spontane ale unui autor, intensifică expresivitatea comunicării[2], indiferent de limba în care sunt atestate, deoarece aproximarea ca si categorie semantico-funcţională are un caracter universal, fiind „proprie" tuturor limbilor lumii, întrucât „intrinsec, aproximarea este inerentă însuşi procesului de cunoaştere" (8, p. 48).

Aproximarea lingvală are un caracter determinant şi pentru „aria" conceptuală a limbii române, caracterizând mentalitatea vorbitorului, care este tot mai „captivat" de structuri de tipul: *un fel de*…, *parcă*…, *aproape*…, *ceva*…, *vreo*…, *cam*…, *ceva de genul*…, *cum să-i spun*…, *destul de*…, *chestie*, *ca să mă exprim aşa*, *cum ce numeşte*…, *mai ştiu eu cum etc.*, mijloace de exprimare a aproximării lingvale ce oferă autorilor vaste posibilităţi de exprimare.

Concluzionând, vom menţiona faptul că studierea aproximării lingvale este importantă şi oportună, dat fiind faptul că oferă date preţioase cu referire la dinamica limbii, iar o abordare multilaterală ar facilita procesul de cunoaştere a statutului semantico-funcţional, a tipologiilor fenomenului dat.

---

[1] Termenul dat nu există în lingvistica românească, în literatura de specialitate atestîndu-se însă termenii: cuvinte ocazionale, inovaţii lexicale, creaţii de moment etc.

[2] Cel mai „expus" este stilul publicistic, fapt confirmat de exemplele de mai sus.

BDD-A6583 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:33 UTC)

Referinţe bibliografice

1. Dicţionar explicativ al limbii române. Chişinău, 2007.
2. V. Păltineanu. O tendinţă a denominării – concentricitatea. În: Cercetări de lingvistică, 1980, nr. 1, p. 11-17.
3. R. Zafiu. Strategii ale impreciziei: expresii ale vagului şi ale aproximării în limba română şi utilizarea lor discursivă. În: Actele colocviului Catedrei de limba română 22-23 noiembrie 2001. Perspective actuale în studiul limbii române. 2002, p. 363-376.
4. В. В. Бузарова, Э. Г. Лынова. Что такое аппроксимация в лингвистике? În: Иностранные языки в школе, 1991, №2, стр. 100-102.
5. Л. В. Васильева. Категория аппроксимации и языковые способы её реализации в новостном дисскурсе. În: Вестник Челябинского Государственного университета, 2009, № 39, стр. 29-32.
6. Словарь иностранных слов. Москва, 10-е издание, 1983.
7. У. Л. Чейф. Значение и структура языка. Москва, 1975.
8. Э. М. Чудинов. Природа научной истины. Москва, 1977.

Surse şi abrevieri

Cărtărescu	Mircea Cărtărescu. Travesti. Bucureşti, 2002.
Eliade	Mircea Eliade. Viaţa nouă. Bucureşti, 1999.
Paler	Octavian Paler. Viaţa pe un peron. Bucureşti, 2009.
Popa	Nicolae Popa. Păsări mergînd pe jos. Chişinău, 2001.
Popescu	Cristian Tudor Popescu. Omohom. Iaşi, 2000.
Preda	Marin Preda. Cel mai iubit dintre pămînteni. Chişinău, 1990.
Rebreanu	Liviu Rebreanu. Pădurea spînzuraţilor. Chişinău, 1993.
Sorescu	Marin Sorescu. Trei dinţi din faţă. Bucureşti, 2009.
Ţugui	Ion Ţugui. Strania iubire. Bucureşti, 1995.
AC	Almanahul Caţavencu, Bucureşti, România
DV	Dilema veche, Bucureşti, România
T	Timpul, Chişinău, Republica Moldova
RL	România literară, Bucureşti, România

Universitatea de Stat „Al. Russo”
din Bălţi

BDD-A6583 © 2010 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:00:33 UTC)